

РОЗДІЛ 10 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.965.6

РОЗГЛЯД ДИСЦИПЛІНАРНОЇ СПРАВИ ЯК ОДНА ЗІ СТАДІЙ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОСНО АДВОКАТА

CONSIDERATION OF A DISCIPLINARY CASE AS ONE OF THE STAGES OF DISCIPLINARY PROCEEDINGS AGAINST A LAWYER

Заборовський В.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету

У статті автором розкривається сутність, нормативне регулювання, а також правозастосовна практика кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури стосовно стадії розгляду дисциплінарної справи відносно адвоката. Звертається увага на наявні недоліки і прогалини правового регулювання вказаної стадії та пропонуються можливі шляхи їх усунення.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, дисциплінарна відповідальність адвоката, розгляд дисциплінарної справи.

В статье автором раскрывается сущность, нормативное регулирование, а также правоприменительная практика квалификационно-дисциплинарных комиссий адвокатуры относительно стадии рассмотрения дисциплинарного дела в отношении адвоката. Обращается внимание на имеющиеся недостатки и пробелы правового регулирования указанной стадии и предлагаются возможные пути их устранения.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, дисциплинарная ответственность адвоката, рассмотрение дисциплинарного дела.

In this article the author explores the essence, normative regulation, as well as the law enforcement practice of the disciplinary commissions of the bar with regard to the stage of consideration of the disciplinary case against the lawyer. Attention is drawn to the existing shortcomings and gaps in the legal regulation of this stage and suggests possible ways to eliminate them.

Key words: lawyer, advocacy, disciplinary liability of the lawyer, consideration of the disciplinary case.

Постановка проблеми. Правова природа дисциплінарної відповідальності адвоката неодноразово була предметом нашого дослідження [1; 2; 3; 4; 5]. Під час аналізу цього питання актуальним залишається і процедура притягнення адвоката до відповідальності, зокрема щодо сутності такої стадії даної процедури, як розгляд дисциплінарної справи відносно адвоката.

Актуальність даної теми проявляється в тому, що, поперше, стадія розгляду дисциплінарної справи відносно адвоката, на нашу думку, є основною серед інших стадій дисциплінарного провадження, оскільки в її ході відбувається розгляд і вирішення дисциплінарної справи по суті, та, по-друге, недоліки процедури розгляду дисциплінарної справи відносно адвоката, без сумніву, нівелюють призначення всієї процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Стан опрацювання проблеми. Теоретико-правові та практичні проблеми визначення сутності процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, в тому числі і стадії розгляду дисциплінарного провадження відносно адвоката, були предметом досліджень ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці О.О. Бусуріної, Т.Г. Дабіжі, С.Ф. Сафулько, А.В. Рагуліна, Д.П. Фіолевського та інших.

Метою статті є дослідження сутності стадії розгляду дисциплінарної справи відносно адвоката. Основними завданнями автор ставить перед собою: розкрити правову природу та значення стадії розгляду дисциплінарної справи стосовно адвоката; проаналізувати норми національного законодавства, що регулюють дане питання, а також правозастосовну практику кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі – КДКА); на основі проведеного аналізу виявити недоліки та прогалини правового регулювання, що стосуються такої стадії дисциплінарного провадження відносно адвоката, як розгляд дисциплінарної справи.

Виклад основного матеріалу. В розрізі проведеного комплексного дослідження сутності як процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності в цілому, так і деяких стадій такої процедури зокрема, ми звертали увагу і на концептуальні моменти, і на основні недоліки їх реалізації, а саме:

– аналізуючи сутність початкової стадії дисциплінарного провадження відносно адвоката, якою є перевірка відомостей про дисциплінарний проступок, вказуємо на наявність недоліків її проведення, якими, насамперед, є відсутність як особливої процедури її проведення (колегіально, у складі трьох членів КДКА), так і чітко врегульованої процедури отримання саме письмового пояснення адвоката по суті порушених питань. Також потрібно врахувати, що на цій стадії член дисциплінарної палати повинен лише встановлювати наявність у діяннях адвоката ознак дисциплінарного проступку, а не вирішувати питання про притягнення його до відповідальності та в обов'язковому порядку складати довідку, яка має містити, насамперед, висновки та пропозиції щодо наявності підстав для порушення дисциплінарної справи [6];

– позитивним аспектом наступної стадії дисциплінарного провадження відносно адвоката є норма, згідно з якою питання про порушення або відмову в порушенні дисциплінарної справи стосовно адвоката вирішує дисциплінарна палата КДКА (за попереднім законодавством – голова такої палати), але вважаємо, що для вирішення цього питання необхідна більшість голосів саме від загального складу такої палати, а не від осіб, які беруть участь в її засіданні. Крім цього, потрібно врахувати те, що на цій стадії дисциплінарна палата не вирішує питання про притягнення або ж звільнення адвоката від дисциплінарної відповідальності, а з'ясовує лише питання про наявність (відсутність) підстав для порушення такого провадження відносно нього;

– негативним аспектом стадії оскарження рішення в дисциплінарній справі відносно адвоката є положення ч. 1 ст. 42 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7], яким як встановлюється альтернативна форма оскарження рішення в дисциплінарній справі (на нашу думку, рішення КДКА може бути оскаржено тільки до ВКДКА, тоді як вже її рішення – до суду), так і вказується на те, що оскарження рішення не зупиняє його дію (враховуючи тривалий строк розгляду скарг на рішення в дисциплінарній справі у ВКДКА та (або) суді, а також статистику їх розгляду, згідно з якою такі рішення нерідко підлягають скасуванню). Проголиною цієї стадії дисциплінарного провадження відносно адвоката є її відсутність встановленої вимоги щодо юрисдикції розгляду скарг на рішення КДКА (ВКДКА), внаслідок чого неоднозначною є і судова практика (враховуючи дуалістичну природу адвокатури, яка реалізує делеговані їй державою повноваження, вважаємо, що вирішення спорів такої категорії повинно здійснюватися за правилами адміністративного судочинства) [8].

На нашу думку, основною серед стадій дисциплінарного провадження є стадія розгляду дисциплінарної справи, оскільки в її ході відбувається розгляд і вирішення дисциплінарної справи по суті. Відповідно до ст. 40 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» дисциплінарна справа стосовно адвоката розглядається дисциплінарною палатою КДКА протягом тридцяти днів з дня її порушення. Вважаємо, що встановлення такого тридцятиденного строку для розгляду дисциплінарної справи із дня її порушення є виправданим, оскільки він, з одного боку, надає достатньо часу для підготовки та проведення такої стадії на належному рівні, а з іншого – такий строк співвідноситься із положенням п. 6.1.4 Регламенту кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (в новій редакції) [9], який вказує на те, що скликання КДКА відбувається у разі необхідності вирішення питань, віднесених до її компетенції, але, як правило, не рідше одного разу на місяць. У даному випадку необхідно врахувати й норму п. 41 Положення про порядок розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката [10], відповідно до якої в розгляді справи, яка має великий обсяг матеріалів, або за неможливістю її розгляду за один день з інших причин, які за рішенням дисциплінарної палати КДКА визначено поважними, може бути оголошено перерву, але не більше ніж на три робочих дні.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплює принцип, за яким розгляд дисциплінарної справи здійснюється на засадах змагальності. Для реалізації вказаного принципу учасники дисциплінарного провадження, а саме адвокат, стосовно якого порушено дисциплінарну справу, та особа, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, наділяються певними правами. Такими правами відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 40 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є право надавати пояснення, ставити питання учасникам провадження, висловлювати заперечення, подавати докази на підтвердження своїх доводів, заявляти клопотання і відводи, користуватися правовою допомогою адвоката.

На перший погляд, такі особи наділяються достатнім колом прав для реалізації своєї належної участі в дисциплінарному провадженні. Проте, на нашу думку, потрібно врахувати й положення п. 6.4.3 згаданого Регламенту кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону (в новій редакції), яким передбачено, що особи, відносно яких КДКА (Палата) розглядає питання, мають право знайомитися з матеріалами, наявними відносно них у КДКА, крім випадків, коли матеріали містять предмет адвокатської таємниці, конфіденційну або службову інформацію. Вважаємо, що для забезпечення законного та об'єктивного розгляду дисциплінарного провадження, зокрема для на-

лежної реалізації принципу змагальності, право на ознайомлення з матеріалами справи повинно бути закріплено на рівні закону, до того ж без будь-яких обмежень доступу до таких матеріалів.

У такому випадку потрібно врахувати й те, що брати участь в засіданнях дисциплінарної палати, на яких буде розглядатися дисциплінарна справа відносно адвоката, є обов'язком вищевказаних осіб. До такого висновку дає можливість дійти положення п. 6.4.4 вищевказаного Регламенту, за яким учасники засідання зобов'язані: з'явитися на засідання КДКА (Палати); надавати відомості, необхідні для вирішення питання; завчасно (не пізніше ніж за 3 дні до дня засідання) письмово повідомити КДКА про неможливість явки та про причину неявки на засідання КДКА (палати), а також надати документи, що свідчать про поважні причини неявки. Водночас п. 6.4.1 цього Регламенту конкретизує, що учасниками засідання КДКА (Палати) є особи, відносно яких розглядається чи вирішується питання, та особи, звернення яких або питання стосовно яких включені до порядку денного засідання, їх представники та інші особи, запрошені для участі в засіданні КДКА (Палати).

Непослідовною є позиція українського законодавця щодо визначення наслідків неявки, зокрема адвоката, на засідання дисциплінарної палати з поважних причин. Так, аналіз п. 4 ч. 2 ст. 41 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (неявка адвоката чи особи, яка ініціювала питання дисциплінарної відповідальності адвоката, на засідання дисциплінарної палати КДКА без поважних причин за умови наявності доказів завчасного повідомлення зазначених осіб про місце, день і час засідання не перешкоджає розгляду дисциплінарної справи. У разі повторної неявки зазначених осіб на засідання палати розгляд справи здійснюється за їх відсутності незалежно від причин неявки) дає можливість зробити висновок, що наявність поважних причин такої неявки є перешкодою в розгляді дисциплінарної справи. Водночас п. 3 ч. 2 даної ст. 41 Закону зазначається, що в разі неможливості з поважних причин брати участь у засіданні КДКА адвокат, стосовно якого розглядається справа, може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які додаються до матеріалів справи. Письмові пояснення адвоката оголошуються на засіданні дисциплінарної палати КДКА. Крім цього, п. 7.7 вищевказаного Регламенту неявка на засідання учасників (у цьому випадку не конкретизується щодо наявності поважних причин такої неявки, або ж відсутності таких) розглядається як один із випадків, коли розгляд дисциплінарної справи може бути відкладений або зупинений. Вважаємо, що для забезпечення учасникам дисциплінарного провадження можливості належним чином брати участь у розгляді даної справи, неявка таких учасників з поважних причин повинна бути віднесена до випадків, які в обов'язковому порядку тягнуть за собою відкладення розгляду дисциплінарної справи.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не закріплюється і порядок повідомлення зазначених осіб про місце і час розгляду дисциплінарної справи у КДКА відповідного регіону. Вказується лише на те, що в матеріалах справи повинні бути докази завчасного повідомлення таких осіб про місце, день і час відповідного засідання дисциплінарної палати. Певним чином розкриває це питання п. 6.1.2 зазначеного Регламенту, за яким про місце, день, час та перелік питань порядку денного засідання КДКА (палати КДКА), члени КДКА (палати КДКА) та інші особи, які мають право брати участь у засіданнях, повідомляються не пізніше як за п'ять днів до дня проведення засідання. Забезпечення здійснення такого повідомлення покладається на голову КДКА, його заступника (голову палати) або, за дорученням голови чи заступників голови, на одного із членів КДКА, секретаріату КДКА. Про п'ятиденний строк такого завчасного повідомлення

йде мова й в п. 44 Положення про порядок розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката.

На жаль, ні вказаний Закон, ні Регламент, ні Положення не вказують на конкретні способи здійснення такого повідомлення учасників дисциплінарного провадження про місце, день і час засідання дисциплінарної палати. Наслідком такої прогалини є те, що деякі КДКА регіонів здійснюють дане повідомлення за допомогою способів, які не відповідають вимогам вищевказаного Закону, оскільки не забезпечують наявність доказів завчасного здійснення такого повідомлення. Так, зокрема Рішеннями ВКДКА № III-006/2013 від 15 березня 2013 року [11], № IV-002 від 19 квітня 2013 року [12], № I-016/2014 від 24 січня 2014 року [13] встановлено те, що в матеріалах дисциплінарної справи не містяться відомостей про направлення учасникам повідомлень про розгляд дисциплінарної справи. Така обставина ставала однією з основних підстав для скасування рішень дисциплінарних палат КДКА відповідних регіонів та направлення дисциплінарних справ на новий розгляд.

Вважаємо, що таке повідомлення, подібно до стадії перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката (щодо реалізації членом дисциплінарної палати звернення до адвоката для отримання письмового пояснення по суті порушених питань), повинно бути здійснено у спосіб, який надав би можливість забезпечити фіксацію його реалізації, а саме: надсилання даного повідомлення поштою рекомендованим листом із повідомленням про вручення; через кур'єра; під особисту розписку такого адвоката; телеграмою; факсом; та за допомогою інших засобів зв'язку, що забезпечують фіксацію здійснення такого повідомлення.

Потрібно врахувати й те, що не відноситься до вказаних способів, – здійснення повідомлення через засоби масової інформації. До такого висновку дає можливість дійти рішення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України № VI/8-285 від 02 вересня 2011 року [14]. Даним Рішенням повідомлення особи через засоби масової інформації було кваліфіковано як таке, що здійснено неналежним чином, яке призвело до позбавлення її права на участь під час розгляду справи, права на відвід, що слугувало односторонньому розгляду скарги та порушенню принципів рівності та змагальності сторін. Як наслідок, рішення Київської міської КДКА про застосування до адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді анулювання дії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю було скасовано, а справу було повернуто на новий розгляд.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ч. 3 ст. 40) передбачено, що розгляд справи про дисциплінарну відповідальність адвоката є відкритим, крім випадків, якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення адвокатської таємниці. Дещо деталізований цей принцип організації дисциплінарного провадження в п. 47 Положення про порядок розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, за яким у випадках необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи, або якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення адвокатської чи іншої захищеної законом конфіденційної інформації, та з інших причин, визнаних поважними, проводиться закрите засідання. Рішення про проведення закритого засідання приймається простою більшістю голосів її членів, які беруть участь у засіданні.

Розгляд дисциплінарної справи відносно адвоката відбувається в певній послідовності, а саме заслуховуються:

- повідомлення члена дисциплінарної палати, який проводив перевірку, про результати перевірки;
- пояснення адвоката, стосовно якого порушено справу;
- пояснення особи, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність адвоката;
- пояснення інших зацікавлених осіб.

Законодавство України про адвокатуру та адвокатську діяльність не розкриває зміст та не наводить навіть примірного переліку осіб, які можуть бути віднесені до зацікавлених. Враховуючи положення ч. 1 ст. 36 вказаного Закону (право на звернення до КДКА із заявою (скаргою) щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, має кожен, кому відомі факти такої поведінки), вважаємо, що перелік осіб, які беруть участь у дисциплінарному провадженні відносно адвоката, повинен бути чітко визначений, до того ж із зазначенням статусу кожної з такої особи. Потрібно врахувати й те, що відповідно до згаданого п. 7.7 Регламенту (аналогічна норма закріплена й в п. 40 Положення про порядок розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката) до одного з можливих випадків відкладення (зупинення) розгляду дисциплінарної справи віднесено і залучення до участі в розгляді питання інших зацікавлених осіб. Крім того, не встановлені українським законодавством і межі розгляду такого дисциплінарного провадження. Натомість, російський законодавець в ч. 3 ст. 23 Кодексу професійної етики [15] закріплює норму, за якою розгляд у кваліфікаційній комісії здійснюється в межах тих вимог і з тих підстав, які викладені у скарзі, поданні, зверненні. Зміна предмета та (або) підстави скарги, подання, звернення не допускається. На нашу думку, наявний стан речей в українському законодавстві не забезпечує належним чином реалізацію принципу незалежності адвокатури.

Як ми вже зазначали, розгляд дисциплінарної справи стосовно адвоката відбувається на засадах змагальності. Доказову базу в такому випадку становлять: відомості, які були отримані членом дисциплінарної палати під час здійснення ним перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката (в тому числі використовуючи письмовий запит); відомості, що були надані адвокатом як пояснення по дисциплінарній справі та під час реалізації свого права подавати докази на підтвердження своїх доводів; відомості, що надані особою, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність адвоката під час подання відповідної заяви (скарги) та в разі реалізації наданих їй прав щодо подавання доказів на підтвердження своїх доводів та в разі надання пояснень по дисциплінарній справі. Не слід забувати, що таку доказову базу відповідно до положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ч. 2 ст. 40) можуть становити й пояснення інших зацікавлених осіб. Отже, можна дійти висновку, що дисциплінарна палата КДКА регіону розглядає дисциплінарну справу стосовно адвоката лише на підставі вищевказаних відомостей. Показовим у цій ситуації є досвід таких європейських країн, як Франція та Бельгія, де закон передбачає «проведення самостійного розслідування органом адвокатського самоврядування із залученням слідчих, фахівців зі збору доказів» [16, с. 16]. На нашу думку, у виняткових випадках, враховуючи особливості та складність справи, головою дисциплінарної палати КДКА повинно вирішуватися питання про залучення фахівців з тих чи інших галузей права та (або) спеціалістів по отриманню доказового матеріалу для проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката.

Ч. 4 ст. 40 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що під час засідання дисциплінарної палати КДКА ведеться протокол, який підписується головою та секретарем засідання. Крім цього, в п. 7.6 Регламенту (аналогічна норма закріплена й в п. 48 Положення про порядок розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката) передбачено, що даний протокол повинен зазначати: місце, дата, час початку і закінчення засідання; дані про головуючого та секретаря; дані про присутніх та відсутніх членів КДКА (Палати); виклад змісту розглядуваних питань, виступів учасників засідання, прийнятого рішення. Аналіз правозастосовної практики КДКА дає можливість дійти висновку, що даний про-

токол є невід'ємною частиною матеріалів дисциплінарної справи. На жаль, не всі дисциплінарні палати регіональних КДКА дотримуються вимоги вказаного Закону щодо ведення протоколу засідання такої палати під час розгляду дисциплінарних справ. Така обставина була встановлена, зокрема, Рішеннями ВКДКА № IV 022/2014 від 20 червня 2014 року [17], та № П-004/14 від 13 березня 2014 року [18] та № І-40/2015 від 30 січня 2015 р. [19] Внаслідок чого було скасовано рішення дисциплінарних палат КДКА регіонів, а дисциплінарні справи було направлено на новий розгляд.

Висновки. Недоліком стадії розгляду дисциплінарної справи, зокрема, є відсутність визначених способів здійснення повідомлення його учасників про місце та час засідання дисциплінарної палати, внаслідок чого непо-

одинокими є випадками, коли в матеріалах такої справи взагалі відсутні відомості про направлення учасникам цих повідомлень, що слугувало однією з основних підстав для скасування рішень дисциплінарних палат КДКА та направлення справ на новий розгляд. На жаль, така ситуація простежується і в аспекті ведення протоколу засідання такої палати. Враховуючи досвід зарубіжних країн, вважаємо за необхідне закріплення норм, згідно з якими, по-перше, розгляд справи повинен здійснюватися в межах тих вимог і з тих підстав, які викладені в заяві (скарзі), зміна яких забороняється, а по-друге, крім відомостей, які передбачені ч. 2 ст. 40 Закону, доказову базу, враховуючи особливості та складність справи, можуть становити й висновки фахівців з різних галузей знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2015. Т. 3. Вип. 31. С. 115–118.
2. Заборовський В.В. Дисциплінарна відповідальність адвоката: поняття та види. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 4 С. 92–95. URL: http://pap.in.ua/4_2014/4_2014.pdf (дата звернення: 30.04.2018).
3. Заборовський В.В. Окремі аспекти процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Порівняльно-аналітичне право. 2014. № 5 С. 408–410. URL: http://pap.in.ua/5_2014/123.pdf (дата звернення: 30.04.2018).
4. Заборовский В.В. Меры дисциплинарной ответственности адвоката: сравнительно-правовой аспект. Адвокатская практика. 2015. № 3. С. 12–16.
5. Заборовский В.В. Правовая природа дисциплинарного проступка как основания дисциплинарной ответственности адвоката по законодательству Украины. Проблемы правоприменения в современной России: материалы Всероссийской научно-практической конференции (г. Омск, 27 февраля 2015 г.). Омск: Издательство ОмГУ, 2015. С. 68–76.
6. Заборовський В.В. Перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката як початкова стадія дисциплінарного провадження щодо адвоката. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2015. Т. 2. Вип. 30. С. 173–178.
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 62. Ст. 17.
8. Заборовський В.В. Оскарження рішення у дисциплінарній справі як факультативна стадія дисциплінарного провадження відносно адвоката. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2017. Т. 2. Вип. 46. С. 142–147.
9. Про затвердження у новій редакції Регламенту кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону: рішення ПАУ від 17 грудня 2013 р. № 268. URL: http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/MUS21753.html (дата звернення: 30.04.2018).
10. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, затверджене рішенням ПАУ від 30 серпня 2014 року № 120. URL: <http://vkdk.org/wp-content/uploads/2016/07/151.pdf> (дата звернення: 15.09.2017).
11. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 15 березня 2013 р. № III-006/2013. URL: <http://vkdk.org/rishennya-iii-0062013/> (дата звернення: 30.04.2018).
12. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 19 квітня 2013 р. № IV-002/2013. URL: <http://vkdk.org/rishennya-iv-0022013/> (дата звернення: 30.04.2018).
13. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 24 січня 2014 р. № I-016/2014. URL: <http://vkdk.org/rishennya-i-0162014/> (дата звернення: 30.04.2018).
14. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України від 02 вересня 2011 р. № VI/8-285. URL: <http://vkdk.org/doc-1715/> (дата звернення: 30.04.2018).
15. Кодекс профессиональной этики адвоката, принят Первым Всероссийским съездом адвокатов 31 января 2003 года. URL: http://www.fparf.ru/documents/normative_acts/1059/ (дата звернення: 30.04.2018).
16. Дабига Т.Г. Особенности процедуры привлечения адвоката к ответственности. Адвокат. 2012. № 9. С. 11–19.
17. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 12 листопада 2013 р. № IX-003. URL: <http://vkdk.org/rishennya-ix-0032013/> (дата звернення: 30.04.2018).
18. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 13 березня 2014 р. № II-004/14. URL: <http://vkdk.org/rishennya-ii-0042014/> (дата звернення: 30.04.2018).
19. Рішення ВКДКА від 30 січня 2015 р. № І-40/2015. URL: <http://vkdk.org/rishennya-i-0402015> (дата звернення: 30.04.2018).